

Kringen van zelfvoorziening

Zoveel mogelijk een regionale economie, vooral voor ons voedsel!

Samenvatting van de presentatie van Jan Juffermans tijdens de tweede Workshop over Regionalisering van ‘Voor de Verandering’, op 27 april 2007 in de Kargadoor te Utrecht.

Eerst werd in het kort de Stichting De Kleine Aarde in Boxtel geïntroduceerd. Die werd opgericht in 1972 en staat nu bekend als het landelijk Centrum voor een Duurzame Leefstijl, met een Eco-park van bijna 3 hectare (met tentoonstellingen en innovaties op vele gebieden), het kwartaalmagazine en de website www.dekleineaarde.nl.

Kringen van zelfvoorziening

Voor duurzaamheid moet niet alles kleinschalig gebeuren. Het is een zoeken naar **de optimale schaal**, qua vervoer, energiegebruik, productiemogelijkheden, mineralenkringloop en vele andere aspecten. Een bakker in een dorp is slimmer dan allemaal zelf brood gaan bakken. En niet elke gemeente moet een hoogoven gaan bouwen. Voor een duurzame economie kunnen we denken in kringen van zelfvoorziening, waarbij elk product een andere optimale kring zal krijgen. Bijvoorbeeld de (relatief) zware aardappelen kunnen het beste in de directe omgeving geteeld worden. Maar kruiden als kaneel en nootmuskaat groeien hier niet, zijn licht, we gebruiken er relatief weinig van, en ze kunnen per schip vervoerd worden. Maar hierbij is ook de vraag aan de orde hoeveel beslag we leggen op landbouwgrond elders (een *fair share* voor iedereen?) en of er sprake is van duurzame productie en dus een gesloten kringloop. Vooral voor voedsel zullen we daarom veel meer een regionale zelfvoorziening moeten nastreven.

Duurzame voeding in 10 punten

In de tien punten van De Kleine Aarde voor een duurzame voeding, te vinden op de speciale site www.voedselvoetafdruk.nl, staat al sinds ongeveer 1975 het punt van een regionale voedselvoorziening. Want toen al werd er steeds meer over de wereld geslept met bijvoorbeeld voedingsmiddelen en veevoer. Een beroemd onderzoek in dit verband is van Stefanie Boge van het Wupertal Instituut in Duitsland. Ze keek naar alle afstanden die werden afgelegd voor een toetje: een potje aardbeienyoghurt met etiket en dekseltje. Ze kwam uit op ruim 8.000 km. Achteraf bleek ze echter 24.000 km te zijn vergeten, namelijk voor de soja voor de koeien en het bauxiet voor het aluminiumdekseltje, beide uit Brazilië ingevoerd. Dus het totaal kwam uit op ruim 32.000 km.

Onlangs is dit punt via een onderzoek van prof. Jules Pretty (University of Essex, UK) nog eens opmerkelijk bevestigd. De *foodmiles* of voedselkilometers, ofwel de vervoersafstanden tussen productie en consumptie, blijken nu veruit de belangrijkste milieu- en klimaatfactor te zijn bij voeding. Onder de Info-knop bij vraag 2 van de voedselvoetafdrukscan (zie boven) wordt daar ook naar verwezen.

Londen voert nu een voedselbeleid

In bijvoorbeeld China waren de steden met hun directe omgeving tot voor kort, net als in vele andere traditionele culturen, voor een groot deel, tot meer dan 80%, zelfvoorzienend. In ‘moderne’ steden is door de globalisering de situatie echter volkomen uit de hand gelopen. Het voedsel komt tegenwoordig voor een groot deel uit alle hoeken op aarde. Voor Groot-Londen is die situatie een paar jaar geleden in kaart gebracht via een groot onderzoek naar de mondiale ecologische voetafdruk van deze stad. Daaruit kwam naar voren dat zelfs 81% van het voedsel van buiten het Verenigd Koninkrijk kwam! Dus de Britse boeren hadden daar

nauwelijks meer een afzetgebied. Zie voor het onderzoek www.citylimitslondon.org. Nu, een paar jaar later, is er sprake van een uniek ‘Mayor’s Food Programme’ (van burgemeester Ken Livingstone), en begin 2007 werd er een internationale conferentie over gehouden, waar ook de gemeente Amsterdam bij aanwezig was, onder anderen Marijke Vos, de Milieuwethouder. Want ook in Amsterdam wordt nu gestreefd naar een meer regionale voedselvoorziening. Al oudere voorbeelden zijn de stad Mikkeli in Finland en Davis in Californië. In de publicatie ‘Naar een grenzeloos duurzame gemeente’ van Thijs de la Court, wordt (ook) een aantal beleidsvoorstellen gedaan voor een lokaal voedselbeleid. Gratis te downloaden van www.voetenbank.nl, via Rapporten gemeenten.

Voordelen van een meer regionale economie

We zetten hier de argumenten op een rij voor een (meer) regionaal georiënteerde economie, om te beginnen voor voedsel (tijdens de workshop aangevuld met de punten 3, 8 en 9):

1. **Klimaat.** Reductie van vervoer, en daarmee ook minder infrastructuur en CO₂-uitstoot, en dus minder klimaatverandering.
2. **Verpakkingen.** Die kunnen voor korte afstanden stukken minder zijn. Meer verse producten vooral. Dit betekent een extra reductie van energie- en grondstoffengebruik.
3. **Voedselzekerheid.** Als het voedsel uit verre streken komt, is er een grotere kans op calamiteiten die de aanvoer kunnen stagneren of stoppen.
4. **Sociaal contact** en meer feed back-mogelijkheden tussen producent en consument.
5. **De kringloop** van mineralen/voedingsstoffen: ofwel ‘Voedsel is geen TV’!
6. **Meer variatie** van teelten, en daarmee een aantrekkelijker landschap, voor de bewoners en ook voor toeristen.
7. **Meer diversiteit** van teelten leidt tevens tot een basis voor een grotere biodiversiteit.
8. **Gezondheid.** Door minder verkeer en dus minder fossiele energie te verspillen, zal er minder uitstoot plaats vinden van schadelijke stoffen, zoals het zeer kankerverwekkende fijn stof. Ook qua geestelijke gezondheid zijn er ongetwijfeld gezonde effecten te verwachten, bijvoorbeeld door de punten 4, 6 en 7.
9. **Mensenrechten.** Met de reductie van onze Mondiale Voetafdruk, met name door de punten 1 en 2, verkleinen we tevens de grote verschillen in de claims op de beperkte mondiale gebruiksruimte, ofwel we werken aan *fair sharing*, mondiaal.
10. **Versterking regionale economie.** De bestedingen vinden meer in eigen regio plaats en het geld gaat naar regionale bedrijven (meer werkgelegenheid).

De vervuiler moet gaan betalen

De Kleine Aarde stond aan de wieg van de biologische boerenmarkten in Nederland. Niet zonder reden, want directe verkoop van (verse) biologische producten uit de regio hebben veruit de kleinste Mondiale Voetafdruk. Het is de optimale schaal, want met een markt voorkom je dat de mensen hun producten (met de auto?) zelf bij diverse boeren thuis gaan kopen. Het plan voor boerenmarkten ontstond mede onder de druk van de oneerlijke concurrentie, want in de landbouw betaalt de vervuiler niet. Al sinds het Berenschot-rapport hierover (1989) is duidelijk dat biologische producten het op de vrije markt zouden winnen, indien de vervuiler echt zou betalen. Vervoer en de daarmee samenhangende CO₂-uitstoot is maar één van de factoren. **Als in de landbouw en de energie-sector de vervuiler echt zou betalen**, dan zouden biologische en streek-producten de andere producten gewoon uit de markt prijzen. De politiek moet dus vooral snel zorgen voor een *level playing field*, om te beginnen in de landbouw en voor de energieproductie. Het recente klimaatrapport van Wereldbank-econoom N. Stern geeft daar alle aanleiding toe.

Jan Juffermans, mei 2007.